

Dreptul omului la apă și sanitație

www.wecf.eu

Materiale educaționale

Datele publicației Februarie 2011

Copyright: WECF 2011
Reproducerea acestei publicații este autorizată cu condiția că sursa este menționată

Autor: Anke Stock
Traducere: Natalia Dejean WECF France
Elena Berthod Voluntară WECF France
Design: Véronique Grassinger

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Fundației Danielle Mitterrand – France Libertés. Programul Apa bunul comunității – Proiect Mesagerii apei „Apă și sanitație sigură pentru toți în Moldova”

CHURCH WORLD SERVICE

Al organizației Church World Service (CWS)

Și al organizației Milieucontact International

Partenerii locali:

WISDOM

WisDOM: Wisdom, str. Matei Basarab 2, ap. 40, Chișinău, Moldova

ORMAX: Asociația Culturală de Tineret Ormax, bul. Independenței 50, or. Drochia, Moldova

Renașterea Rurală: str. Ștefan cel Mare 1, com. Tohatin, mun. Chișinău, Moldova

Toate fotografiile au fost realizate de către membrii rețelei WECF.

WECF | Women in Europe for a Common Future

The Netherlands / Germany / France

Email: wecf@wecf.eu

www.wecf.eu

WECF The Netherlands

PO Box 13047
3507-LA Utrecht
The Netherlands
Tel.: +31 - 30 - 23 10 300
Fax: +31 - 30 - 23 40 878

WECF France

BP 100
74103 Annemasse Cedex
France
Tel.: +33 - 450 - 49 97 38
Fax: +33 - 450 - 49 97 38

WECF e.V. Germany

St. Jakobs-Platz 10
D - 80331 Munich
Germany
Tel.: +49 - 89 - 23 23 938 - 0
Fax: +49 - 89 - 23 23 938 - 11

Conturi bancare pentru donații:

The Netherlands:
Account Number: 1266 45 116
Tenaamstelling: Wecf
IBAN: NL96 RABO 0126 6451 16
BIC: RABONL2U

France:
Crédit Agricole de Savoie
– Annemasse Saint André
Compte n°: 18106 00038
9671 1941 875 56
Code IBAN: FR76 1810 6000
3896 7119 4187 556
Code BIC: AGRIFRPP881

Germany:
Account Number 1313 90 50
Bank code 701 500 00
IBAN: DE68 7015 0000 013 1390 50
BIC: SSKMDEMM
Stadtsparkasse München, Munich

Dreptul omului la apă și sanitație

Materiale educaționale

Autor: Anke Stock

Cuprins

INTRODUCERE	4
1 De ce apa și sanitația?	4
DREPTURILE OMULUI	4
1 Ce înseamnă dreptul omului?	4
2 Obligații, implementare și monitorizare	6
3 De ce este important să-ți cunoști drepturile?	6
DREPTUL LA APĂ ȘI SANITAȚIE	7
1 Istorie și dezvoltare	7
2 Conținutul dreptului	7
2.1 Criterii normative	7
2.2 Criterii transversale	8
3 Exemple de bune practici	9
4 Ce faceți cu dreptul dvs. la apă și sanitație?	10
CONȘTIENTIZARE, EDUCARE ȘI PLEDOARIE (ADVOCACY)	11
1 Identificarea priorităților și cercetarea	11
2 Definirea suportului și formularea mesajului	11
3 Educarea	11
4 Pledoaria (advocacy)	11
CONCLUZIE	11
Situația în Moldova	12
Anexe	16
Abrevieri	20
Note	21

*Accesul la apă sigură și
accesul la sanitație sunt
combinat inseparabil
din moment ce ambele
sunt necesare pentru
o viață în demnitate și
lipsa uneia duce la
agravarea celeilalte*

Introduction

De ce apă și sanitația?

Apa este baza oricărei forme de viață. Ea este esențială pentru ființele umane, animale și mediul nostru. Accesul la apă sigură și accesul la sanitație sunt combinate inseparabil din moment ce ambele sunt necesare pentru o viață în demnitate și lipsa uneia duce la agravarea celeilalte.

Multe dintre drepturile omului nu pot fi realizate fără apă, cum ar fi dreptul la un standard adecvat de viață și dreptul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală. Executarea altor drepturi depinde, de asemenea, de dreptul la apă și sanitație.

Apa este un subiect important pe agenda internațională, deoarece la nivel global aproximativ 884 milioane de oameni¹ nu au acces la surse îmbunătățite de apă și peste 2.6 miliarde de oameni² nu au acces la sanitație de bază³. În plus, reducerea numărului de persoane fără acces la apă și sanitație este o țintă (7 C) a « Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului » (ODM) ale Națiunilor Unite. Aceste obiective au fost stabilite de către liderii mondiali în anul 2000, asumându-se obligația ca statele lor să participe la un nou parteneriat global pentru reducerea sărăciei.

Drepturile omului

1. Ce înseamnă dreptul omului?

Drepturile omului sunt garanții legale universale care protejează persoanele și grupurile împotriva acțiunilor (precum și omisiunilor), care interferă cu libertățile fundamentale și cu demnitatea umană.

- Ele sunt garantate pe plan internațional;
- Ele sunt universale;
- Ele sunt protejate de lege;
- Ele protejează persoanele și grupurile (drepturi);
- Ele obligă statele membre și actorii de stat (îndatoriri);
- Ele nu pot fi anulate/amânate;
- Ele sunt egale și non-discriminatorii;
- Ele sunt interdependente și indivizibile.

Standardele drepturilor omului sunt definite de către state. În cazul codificării, textele sunt negociate și convenite de către state în diferite adunări. Drepturile omului sunt prevăzute fie în legislația uzuală⁴, fie în legislația de tratate⁵ și a altor tipuri de instrumente. Dreptul internațional uzual, precum și legislația de tratate sunt obligatorii pentru state, în cazul tratatelor - numai în măsura în care statul este parte la tratatul respectiv. Alte tipuri de instrumente juridice, cum ar fi declarațiile, recomandările, principiile, codurile de conduită și directivele nu sunt contractuale din punct de vedere legal, dar pot servi ca orientare pentru state și sunt purtătoare de forță morală.

2. Obligații, implementare și monitorizare

Statele au obligația de *a respecta*, *a proteja* și de *a îndeplini* drepturile omului. Obligația de *a respecta* drepturile omului cere ca statele să se abțină de a interveni direct sau indirect în exercitarea drepturilor. Pentru *a proteja* drepturile, statele trebuie să împiedice terții să intervină în exercitarea acestor drepturi. Obligația de *a îndeplini* cere statelor să adopte toate măsurile necesare îndreptate spre realizarea deplină a drepturilor. Statele trebuie să se angajeze în mod proactiv în activități care să consolideze accesul populației la utilizarea de resurse pentru a asigura respectarea deplină a drepturilor omului. La nivel individual, așa cum dorim ca drepturile noastre umane să fie respectate, așa și noi ar trebui să respectăm drepturile altora.

Art. 2 (1) din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR)⁶ prevede că statele au obligația de "realizare progresivă" a drepturilor omului, ceea ce înseamnă că statele trebuie să ia măsuri, folosind toate resursele disponibile pentru realizarea drepturilor cuprinse în Pact. Acest lucru poate varia în funcție de timpul și resursele disponibile, dar eforturile trebuie să fie constante și continue.

Exercitarea drepturilor omului necesită monitorizarea punerii lor în aplicare de diverși actori, la diferite niveluri. Actorii naționali pot fi agențiile guvernamentale, instituțiile naționale pentru drepturile omului, ONG-urile, sistemul judiciar, parlamentul și mass-media. Pe plan internațional, acest rol poate fi preluat de către ONG-uri internaționale și Organizația Națiunilor Unite. ONU întreprinde monitorizarea în două moduri:

- monitorizare "convențională" (bazată pe tratate), exercitată pe baza tratatelor⁷ în principal prin analizarea rapoartelor periodice transmise de către state și plângerilor individuale depuse la aceste organisme; și
- monitorizare "extra-convențională" (bazată pe Cartă), pe baza procedurilor stabilite de către Consiliul Drepturilor Omului prin plângeri individuale sau mecanisme speciale⁸, care examinează situația drepturilor omului în anumite țări, legate de probleme specifice, de exemplu, apă și sanitație.

La nivel individual, așa cum dorim ca drepturile noastre umane să fie respectate, așa și noi ar trebui să respectăm drepturile altora

3. De ce este important să-ți cunoști drepturile?

Deoarece accesul la apă și sanitație este acum în mod clar un drept și nu o chestiune de caritate, ceea ce înseamnă pentru persoanele fizice (și de asemenea un grup de indivizi) că pot pretinde la acest drept. Această afirmație corespunde cu o datorie din partea statului. În scopul de a revendica un drept trebuie știut ce este un drept și ceea ce presupune. De asemenea, este important de știut de unde vine acel drept și cum a evoluat. Aceleași cunoștințe sunt esențiale și pentru monitorizarea respectării drepturilor omului, care este crucială pentru punerea lor în aplicare și poate fi efectuată numai de către o societate civilă informată și angajată.

În plus, o bază de cunoștințe a cadrului drepturilor omului este esențială pentru a înțelege modul de funcționare a drepturilor omului. Câteva principii sunt inerente în cadrul drepturilor omului, în special, principiile de non discriminare, de participare a publicului și de responsabilitate.

Dreptul la apă și sanitație

1. Istorie și dezvoltare

Mai multe tratate abordează drepturi care sunt strâns legate sau care conțin în mod implicit dreptul la apă și sanitație. Acestea sunt: Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW) în Art. 14(2)(h), Convenția cu privire la drepturile copilului (CRC), în Art. 24 (2) (c) și Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) în Art. 28(2)(a)⁹.

Totuși, primul tratat care conține dreptul la apă și sanitație în interiorul altor două drepturi fundamentale ale omului, a fost ICESCR din 1966¹⁰. Art. 11(1) al ICESCR garantează "dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuință suficiente", care conține dreptul la apă și sanitație. Art. 12(1) din ICESCR prevede "dreptul tuturor de a se bucura de cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală." Prin urmare, aceste două dispoziții au fost citate istoric mai ales atunci când se referă la existența unui drept la apă și sanitație.

Acest lucru a fost manifestat prin realizarea directivelor cu privire la dreptul la apă ca o componentă a Art. 11 al ICESCR de către Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale al ONU prin Comentariul General nr. 15 din 2002¹¹. Art. 2 din Comentariul General stabilește criteriile specifice care definesc dreptul în mod precis: "dreptul omului la apă dă tuturor posibilitatea de acces la apă suficientă, acceptabilă, sigură din punct de vedere calitativ, accesibilă fizic și la prețuri abordabile pentru scopuri personale și domestice." Într-un mod nou accentul a fost pus pe dreptul la apă. Directivele privind "Realizarea dreptului la apă potabilă și sanitație"¹² din 2005 încep să utilizeze aceste criterii, de asemenea, pentru dreptul la sanitație.

La nivel regional, Protocolul CEE-ONU din 1999 privind apa și sănătatea la Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale din 1992 menționează în mod special existența unui drept la apă și sanitație. În special, dispozițiile generale ale Art. 4¹³ fac apel la state să furnizeze alimentarea cu apă și instalații adecvate de sanitație. Art. 5¹⁴ (principii și abordări) include unele dintre criteriile transversale, care sunt acum incluse în conținutul dreptului omului la apă și sanitație.

La 1 noiembrie 2008 Catarina de Albuquerque a accesat la funcția de Expert independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație¹⁵. Din acest moment, dezvoltarea dreptului omului la apă și sanitație s-a accelerat și conținutul său a luat o formă mai clară. În plus, acțiunile Expertului au evidențiat legătura inevitabilă dintre dreptul la apă și dreptul la sanitație.

În iulie 2010, dreptul la apă și sanitație a fost recunoscut de către Adunarea Generală a ONU (A/RES/64/292) și în octombrie 2010 Consiliul Drepturilor Omului (HRC) l-a confirmat (A/HRC/RES/15/9)¹⁶. În felul acesta dreptul este recunoscut din punct de vedere juridic. Rezoluția HRC nu numai că prevede temeiul juridic pentru dreptul la apă și sanitație, dar și recunoaște că acest drept este indisolubil legat de dreptul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală, precum și dreptul la viață și demnitate umană, ambele codificate în ICESCR.

2. Conținutul dreptului

Comentariul General nr.15 servește drept bază pentru a defini conținutul și sfera de aplicare a dreptului omului la apă și sanitație. Expertul Independent a dezvoltat în continuare aceste criterii privind apa și sanitația: 5 criterii sunt normative (*disponibilitate, accesibilitate, calitate/siguranță, preț abordabil, acceptabilitate*), și 5 sunt transversale (*non-discriminare, participare, responsabilitate, impact, durabilitate*).

În dreptul internațional, interpretarea acestor criterii este încă destul de largă, deschisă și variată, fapt ce se reflectă în informațiile următoare. Cu toate acestea, atunci când privim criteriile transversale devine evident faptul că toate implică participare publică corespunzătoare. Fără informarea, includerea și participarea publicului, criteriile transversale nu pot fi îndeplinite.

2.1 Criterii Normative

În primul rând, dreptul la apă și sanitație este caracterizat prin **disponibilitate**, adică oricine ar trebui să aibă acces la o cantitate suficientă de apă într-un mod fiabil și continuu (OMS preconizează minimum 7,5 litri de apă pe capita pe zi)¹⁷. În plus, un număr suficient de instalații sanitare (cu servicii asociate) ar trebui să fie disponibile în interiorul, sau în imediata vecinătate a fiecărei gospodării, instituții publice, de sănătate, de învățământ și la locul de muncă.

Accesibilitatea fizică este unul dintre conceptele de bază. Potrivit Expertului independent, instalațiile sanitare și de aprovizionare cu apă trebuie să fie în interiorul, sau în imediata vecinătate a fiecarei gospodării, instituții de sănătate sau de învățământ, instituții publice și a locului de muncă¹⁸. În unele cazuri în regiunea EECAC (Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală), sursele de apă se află adeseori la o distanță de mai mult de un kilometru de casă, ceea ce conduce la practici nesigure de stocare a apei. În plus, oamenii trebuie să meargă mult timp pentru a ajunge la sursă. Conform acestui criteriu, se necesită o sursă de apă la care se poate ajunge în mai puțin de 30 de minute de mers pe jos și o distanță mai mică de 1 kilometru. Acest lucru este important, în special pentru femei, deoarece ele se pot confrunta cu pericole importante pe un drum lung spre domiciliu. Pentru instalațiile sanitare acest criteriu trebuie să fie interpretat chiar și mai strict, întrucât acestea trebuie să fie accesibile cu ușurință zi și noapte. În special pentru femei, riscurile pentru sănătatea fizică ar trebui să fie minime atunci când se utilizează toaleta.

Al treilea criteriu ține de **calitate/siguranță**. Apa și sanitația trebuie să fie igienice și sigure din punct de vedere tehnic, adică ar trebui să nu existe nici un pericol pentru sănătatea umană. Acest criteriu este menit să ajute la asigurarea protecției populației de la consumul de apă poluată sau de instalațiile insalubre și include întreținerea periodică și curățarea lor¹⁹. Se impune, de asemenea, luarea în considerare a nevoilor speciale ale persoanelor cu dizabilități și ale copiilor. Cerințe speciale pentru igiena menstruală a femeilor sunt definite, cum ar fi asigurarea eliminării absorbantelor, a tamponelor sau a altor produse menstruale.

Acceptabilitatea implică faptul că apa ar trebui să fie cultural și social corespunzătoare. În funcție de culturi diferite, aceasta implică amenajări de confidențialitate, toalete separate pentru femei și bărbați și cerințele specifice de igienă, inclusiv nevoile speciale ale menstruației. Apa ar trebui să aibă, de asemenea, un nivel corespunzător de culoare, miros și gust.

În cele din urmă, instalațiile de apă și sanitație trebuie să fie accesibile pentru toți. Acest lucru necesită ca apa și celelalte servicii conexe, precum și utilizarea de instalații sanitare trebuie să

Responsabilitatea include, de asemenea, dreptul la căi de atac judiciare eficiente și accesibile sau alte măsuri adecvate în caz de încălcare a dreptului

corespundă capacității de plată a populației locale²⁰. Plata acestor servicii nu ar trebui să limiteze capacitatea persoanelor de a dobândi alte bunuri și servicii de bază, cum ar fi hrana, locuința, sănătatea și educația. În plus, sprijinul pentru cele mai sărace părți ale populației ar trebui să fie asigurat, de exemplu, prin tarife sociale sau subvenții încrucișate²¹.

2.2 Criterii transversale

Criteriile intersectoriale, cum ar fi non-discriminarea, participarea, responsabilitatea, impactul și durabilitatea, trebuie de asemenea să fie luate în considerare.

Non-discriminarea este esențială pentru drepturile omului. Discriminarea pe motive de rasă, sex, vârstă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, naștere și handicap este interzisă²². În scopul de a evita discriminarea, cele mai vulnerabile și marginalizate sau excluse grupuri sociale trebuie să fie abordate în mod specific, inter alia, prin măsuri pozitive. Această înseamnă, în special, concentrarea asupra femeilor, copiilor și persoanelor cu dizabilități.

Participarea este, de asemenea, un principiu cheie al cadrului drepturilor omului și, în sine, un criteriu transversal. Toate procesele legate de planificare, proiectare, construcție, întreținere și monitorizare a serviciilor de apă și sanitație ar trebui să fie participative. Aceasta include dreptul la toate informațiile legate de aceste probleme, precum și participarea la diferite procese de luare a deciziilor și luarea lor în considerare atunci când aceste decizii se stabilesc. Este important ca în procesele participative să se includă reprezentanți din partea persoanelor, grupurilor și comunităților vizate. În scopul de a garanta participare semnificativă a publicului, formarea și consolidarea capacităților sunt esențiale. Așa cum este enunțat în Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea (1992)²³, cele mai bune soluții durabile sunt găsite cu participarea tuturor cetățenilor în cauză.

În plus, instituții receptive și **responsabile** sunt necesare pentru punerea în aplicare corespunzătoare a dreptului la apă și sanitație. Trebuie să fie asigurată o structură clară a responsabilităților și mecanismelor de coordonare între diferite state și actorii non-statali în domeniul apei și sanitației. Aici, din nou, comunitățile, la toate nivelurile, ar trebui să ofere acces la informații și ar trebui să poată participa la procesele de luare a deciziilor legate de problemele de apă și sanitație. În plus, ele trebuie să participe la monitorizare și evaluare, care joacă un rol semnificativ în asigurarea responsabilităților. Responsabilitatea include, de asemenea, dreptul la căi de atac judiciare eficiente și accesibile sau alte măsuri adecvate în caz de încălcare a dreptului.

Impactul și durabilitatea sunt cele două criterii finale. Bunele practici în domeniul apei și sanitației trebuie să fie durabile din punct de vedere economic, ecologic și social și impactul lor trebuie să fie continuu și de lungă durată.

3. Exemple de bune practici

Există multe exemple de bune practici și Expertul independent în domeniul apei și sanitației a adunat cazuri din întreaga lume²⁵. Mai jos sunt prezentate două soluții de bune practici dezvoltate în cadrul rețelei WECF:

În domeniul apei

În numeroase zone rurale cetățenii depind pentru apa lor potabilă de surse de apă neprotejate și, prin urmare, depind de apă potabilă nesigură. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a inițiat Planurile de Siguranță al Apei (PSA). PSA se concentrează asupra siguranței tuturor aspectelor de alimentare cu apă, care pot varia de la o aprovizionare la scară largă, care furnizează apă la câteva milioane de consumatori până la un sistem la scară mică, de exemplu, găleata de apă. PSA este un concept de dezvoltare a unui proces de observare și orientare în alimentarea cu apă, cu scopul de a identifica și a elimina toate riscurile posibile în întregul sistem de alimentare cu apă: de la riscurile potențiale de poluare a apei în bazinul de captare și pe tot drumul către consumator. De mai mulți ani „Femeile din Europa pentru un viitor comun”(WECF), în colaborare cu partenerii locali, au observat și monitorizat poluarea apei în sisteme mici de alimentare cu apă, cum ar fi fântânile, în zonele rurale din regiunea EECAC. Experiența rețelei WECF arată că dovada poluării antropice severe a apei potabile, prin intermediul testelor de apă, nu atrage în mod automat atenția autorităților locale sau regionale, pentru a lua măsuri de protecție a apei. Pentru a aborda problemele și scopurile menționate mai sus, WECF a creat un chit educațional pentru școli (setul de instrumente PSA), pentru dezvoltarea în comunități a PSA pentru sistemele locale mici de alimentare cu apă, cum ar fi fântâni, foraje și robinete publice. Scopul activităților care implică școlile, privind dezvoltarea PSA pentru sisteme la scară mică de alimentare cu apă, a fost consolidarea capacităților locale, consolidarea și mobilizarea comunităților locale pentru îmbunătățirea accesului la apă potabilă. Setul de instrumente PSA al rețelei WECF furnizează școlilor și altor părți interesate un manual care conține informații de bază despre obiectivele PSA, despre proprietățile apei potabile, sursele de poluare și riscurile legate de sănătate²⁶. Setul de instrumente include chestionare pentru colectarea de informații din partea cetățenilor, autorităților locale de sănătate și autorităților locale responsabile pentru sursele de apă. Mai mult, setul de instrumente include formele de inspecție sanitară cu privire la starea actuală și riscurile potențiale pentru fântânile (private), materiale și instrucțiuni pentru a efectua teste simple de apă.

PSA au fost efectuate în 2008-2009 de către 8 școli din România. În 2009/2010 în 27 de sate din Armenia, Georgia, Republica Moldova a început dezvoltarea PSA în școli²⁷.

În domeniul sanitației

Condițiile de sanitație în zonele rurale din țările EECAC nu îndeplinesc, de cele mai multe ori, criteriile de igienă de bază și de protecție a mediului. Deși cele mai multe toalete sunt considerate ca fiind salubrite satisfăcătoare, în conformitate cu definiția Programului Comun de Monitorizare (JMP) al OMS/UNICEF pentru alimentare cu apă și sanitație²⁸, sănătatea publică este pusă în pericol de latrinele utilizate în mod obișnuit. Fântânile, care sunt adesea folosite pentru apă potabilă sunt contaminate de către toaletele de tip latrină. Din 2002, WECF și ONG-urile locale partenere au construit mai mult de 500 de toalete individuale și 30 de toalete uscate în școli în baza tehnologiei cu colectare separată a excrețiilor (TUCSE), întotdeauna împreună cu instalațiile de spălare a mâinilor în România, Bulgaria, Belarus, Ucraina, Moldova, Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Kirghistan, Kazahstan, Tadjikistan și Afganistan, în cadrul diferitor proiecte finanțate de către Ministerul afacerilor externe al Olandei, Ministerul German al mediului și al siguranței nucleare și al Fundatiei Ensemble. Proiectele sunt puse în aplicare în cadrul unei abordări participative care implică toate părțile interesate dar și în cadrul consolidării capacităților locale pe probleme de igienă și opțiuni durabile de sanitație, cum ar fi toaletele uscate cu colectare separată a excrețiilor (TUCSE).

4. Ce faceți cu dreptul dvs. la apă și sanitație?

Odată ce ne știm drepturile, putem să le utilizăm. Aceasta include etape diferite: în primul rând, a fi conștient de drepturile omului în cadrul domeniului public este o condiție generală de a le utiliza. Prin urmare, este importantă creșterea gradului de conștientizare a drepturilor omului în special dreptul la apă și sanitație. Acest scop poate fi atins, inter alia, prin inițierea unei campanii. În al doilea rând, încălcările dreptului trebuie să fie identificate și, statul (la nivel național, regional și local) trebuie să fie conștient de responsabilitățile sale (monitorizarea).

În al treilea rând, dreptul poate fi susținut în fața diferitor tribunale, în ultimă instanță, ca un caz în justiție împotriva statului respectiv. La nivel național, acest lucru ar putea fi posibil în funcție de legislația națională respectivă, la nivel internațional, există diferite mecanisme, dar nici o plângere juridică reală nu este încă posibilă pentru a pretinde o încălcare a dreptului la apă și sanitație. Posibilele intervenții internaționale sunt următoarele: furnizarea de informații despre implementarea dreptului către Expertul independent în domeniul apei și sanitației²⁹ care ar putea realiza o vizită în țară și să facă un raport despre situația drepturilor în țara respectivă pentru HRC. În plus, societatea civilă are posibilitatea să prezinte un raport despre situația drepturilor unui organism al ONU, prin intermediul sistemului de raportare. Țările trebuie să raporteze în mod regulat diferitelor comitete în baza de tratate în legătură cu implementarea angajamentelor pe care le-au luat, de ratificare sau de aderare la tratatele specifice, de exemplu, Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale. La acest nivel societatea civilă are posibilitatea de a oferi informații cu privire la statutul dreptului la apă și sanitație sau să prezinte un raport separat. Procedura plângerii individuale pentru încălcarea drepturilor în temeiul ICESCR nu este încă deschisă. Cu toate acestea, Protocolul Opțional 30 la ICESCR, care permite folosirea comunicărilor individuale către Comisia Economică, Socială și Culturală, a fost adoptat în 2008, dar nu a intrat încă în vigoare.

Țările trebuie să raporteze în mod regulat diferitor comitete în baza de tratate în legătură cu implementarea angajamentelor pe care le-au luat, de ratificare sau de aderare la tratatele specifice, de exemplu, Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale

Coștientizare, educare și pledoarie (advocacy)

Pentru început, lucrul cel mai practic este sensibilizarea și monitorizarea drepturilor. Creșterea gradului de conștientizare privind dreptul la apă și sanitație ajută să promoveze vizibilitatea drepturilor și cunoștințelor despre acestea. Deoarece dreptul omului la apă și sanitație a fost recunoscut recent, lucrul acesta este esențial pentru ca el să prindă viață. Sensibilizarea include elemente de educare și de pledoarie.

Un mijloc comun de sensibilizare este campania cu scopul de a obține beneficii pe termen lung prin intermediul unor modificări. O campanie este alcătuită din următoarele elemente cheie:

- Identificarea priorităților și cercetarea problemelor;
- Mobilizarea sprijinului și formularea unui mesaj;
- Informarea publicului (educare);
- Influențarea persoanelor care decid (advocacy).

1. Identificarea priorităților și cercetarea

Un prim pas este identificarea priorităților legate de problemele cu care dorim să sensibilizăm opinia publică. Trebuie să se clarifice dacă problema este într-adevăr legată de o negare a dreptului omului la apă și sanitație. În plus, pentru început, este recomandabil să se concentreze pe un element specific al dreptului omului la apă și sanitație. Nu toate aspectele legate de drept pot fi acoperite, în special când sunt abordate pentru prima dată.

A doua etapă este esențială pentru a afla mai multe despre dreptul cu care vrem să sensibilizăm opinia publică. Pentru dreptul omului la apă și sanitație, aceasta înseamnă cercetarea în profunzime a documentelor justificative, cum ar fi legile (naționale și internaționale), politici, studii și rapoarte de către ONG-uri etc. De asemenea, mărturiile personale, studii de caz și studii specifice de bază pot contribui pentru a oferi o bună imagine de ansamblu a situației în realizarea dreptului omului la apă și sanitație. Datele statistice colectate ar trebui să fie disponibile dezagregat în funcție de diferite criterii, cum ar fi sexul, vârsta și amplasarea (mediu rural/urban)³¹. Acest lucru poate dezvălui anumite exemple de încălcare a dreptului la apă și sanitație și poate ajuta la cercetarea unor soluții pentru grupuri specifice de persoane, de exemplu, grupurile marginalizate, cum ar fi femeile, copiii și cei săraci.

2. Definirea suportului și formularea mesajului

Înainte de a începe mobilizarea sprijinului, trebuie să fie decis domeniul de aplicare al campaniei: local, regional sau național. În orice caz, mobilizarea sprijinului include colaborarea intensă cu comunitățile locale. Participarea publicului este principiul care ajută la identificarea nevoilor locale legate de dreptul la apă și sanitație și care vor fi conștientizate. Acest lucru necesită mult timp, dar participarea adecvată creează rețele și legături care vor ajuta în obținerea sprijinului pentru campanie și apoi la formularea mesajului pe care vrem să-l transmitem.

3. Educarea

Un alt pas crucial este educarea publicului. Aceasta include transferul de cunoștințe prin intermediul unor ateliere, instruirii, programe de formare a formatorilor, publicații, expoziții și prin mass-media. Diferite abordări sunt necesare în funcție de grupurile țintă pe care dorim să le sensibilizăm, de exemplu, copiii și tinerii, sau persoanele analfabete, etc.

4. Pledoaria (advocacy)

Pledoaria vizează durabilitatea și impactul unei campanii. Influențarea factorilor de decizie în scopul de a iniția noi politici sau de a modifica politicile și vechile legi, acesta este scopul principal al pledoariei prin care se speră schimbarea pe termen lung a comportamentelor. Tactici și instrumente diferite sunt folosite pentru a face pledoarie și combinarea lor este utilă în scopul atingerii obiectivelor. Consolidarea capacităților, a rețelelor, a pledoariilor juridice, folosind mass-media și acțiunea influenței în sine sunt toate parte a strategiilor de pledoarie care au drept scop influențarea factorilor de decizie. Tratatul internațional și diferitele politici, cum ar fi Protocolul privind apa și sănătatea (PWH) și dialogurile politice naționale pot fi benefice pentru realizarea obiectivelor stabilite.

Concluzie

Dreptul omului la apă și sanitație este încă nou și are nevoie de interpretare, precum și de implementare, în scopul de a prinde viață. În funcție de țări sunt adecvate soluții diferite, dar un anumit standard comun este esențial ca drepturile omului să fie universale. Cu toate acestea, atunci când se face o abordare practică cu privire la realizarea drepturilor omului, multe instrumente și moduri diferite sunt disponibile și pe cât posibil pe baza necesităților, a capacităților și a resurselor locale.

12

În majoritatea localităților rurale, din lipsa infrastructurilor centralizate, peste 90% din populație utilizează tradiționalele latrinele cu hazna, fapt ce explică în mare parte concentrațiile mari de micro-organisme nitrați și sulfati din apa freatică.

Situația în Moldova

Atât în zonele urbane din Republica Moldova și cât și cele rurale apa este poluată. Contaminarea este mai acută în zonele rurale, unde au fost înregistrate pînă la 2000 decese premature în fiecare an. La nivel de republică doar 47 % din populație are acces la surse sigure de apă potabilă, în zonele rurale – doar 25 % (aici persistă probleme legate de calitatea apei cum ar fi nivelul ridicat de nitrați, fluor, poluare microbiană)³². Utilizarea pesticidelor agricole chimice, deseori interzise, contribuie la contaminarea solului și a apei. Pentru 80% de procente din populația rurală sursa principală de alimentare cu apă sunt fântânile, care conțin mai des apă tehnică decât apă potabilă. În majoritatea localităților rurale, din lipsa infrastructurilor centralizate, peste 90% din populație utilizează tradiționalele latrinele cu hazna, fapt ce explică în mare parte concentrațiile mari de micro-organisme, nitrați și sulfati din apa freatică.

În anul 2009, cu suportul UNICEF Moldova, Centrul Național de Sănătate Publică a efectuat un studiu al calității apei potabile în școli. Rezultatele studiului denotă probleme serioase privind calitatea apei potabile și a sistemelor de alimentare cu apă potabilă a școlilor.

Datele privind investigațiile efectuate denotă, că cea mai ridicată pondere de neconformitate se înregistrează la conținutul de nitrați – 31,6% din probe, de poluare microbiană – 23,6%, de fluor – 13,3% și de bor – 6,5%. Studiul a stabilit că în Republica Moldova 61% din elevi sunt expuși unui risc moderat sau major condiționat de calitatea apei potabile.

Republica Moldova a devenit parte a Protocolului privind apa și sănătatea din 15.12.2005. Scopul acestui instrument internațional

este reducerea frecvenței izbucnirilor bolilor condiționate de apă printr-un management eficient al apelor. Începând cu luna august 2009, prin intermediul Mecanismului de Facilitare a implementării Protocolului, Republica Moldova a beneficiat de susținere financiară și metodică pentru elaborarea indicatorilor – țintă și a planului de implementare a Protocolului. Au fost propuși și acceptați spre aprobare 35 de indicatori-țintă. În procesul de elaborare a acestor indicatori s-a menționat că un accent deosebit s-a pus pe informarea populației și participarea publicului.

Cadrul legislativ în domeniul mediului al Republicii Moldova nu se referă în mod explicit la apă și sanitație ca drepturi ale omului. Unele elemente ale drepturilor omului la apă și mediu sigur sunt stipulate totuși în legislația de mediu și în Constituție care prevede că "orice persoană are dreptul la un mediu sigur pentru viață și sănătate". Unele aspecte legate de accesibilitatea apei sunt menționate în Codul Apelor art. 44 și 45 cu privire la alimentarea centralizată și necentralizată cu apă a populației: "În cadrul alimentării centralizate cu apă persoanele juridice, care dispun, posedă sau se folosesc de conductele de apă potabilă și menajeră, sînt în drept să extragă apa din sursele de alimentare cu apă pentru aducțiunea ei de către consumatori". În cazul alimentării necentralizate cu apă, "persoanele juridice și fizice sînt în drept să extragă apa direct din sursele de apă de suprafață sau subterane." Cu toate acestea, nu sunt date

specificații cu privire la disponibilitatea apei (alimentare suficientă și continuă) sau accesibilitatea economică. «Dreptul la apă sigură în mediul rural din Republica Moldova nu poate să fie îndeplinit deoarece calitatea apei potabile este nesatisfăcătoare, iar datorită cantității insuficiente multe femei mediul rural aduc apa de la distanțe mari, iar săracii din mediul rural sunt adeseori lipsiți de apă din cauza inaccesibilității economice. Dacă sursa de apă este în afara casei, dar în raza de un kilometru (sau 30 min. – timpul necesar pentru a colecta apa), atunci vor fi colectate în jur de 20 l de apă per persoană zilnic, ceea ce constituie norma de bază. În cazul în care apa este furnizată doar printr-o singură sursă, în limitele unei gospodării („on-plot”), cantitatea de apă utilizată zilnic de o persoană ajunge la 50 l. Aceasta înseamnă acces la un nivel intermediar al serviciilor, și la acest nivel este cu mult mai ușor de asigurat un nivel bun de igienă. Respectiv cantitate suficientă pentru Republica Moldova ar fi 50 l pe zi pentru fiecare persoană – cu condiția că apa este transportată, pe când în cazul în care conductele pentru transportare nu există această normă nu este respectată. Am putea conchide că în Republica Moldova, unde majoritatea localităților rurale sunt dotate numai cu fântâni, și localități urbane (Cahul, Comrat, Hîncești, Ștefan Vodă etc.) în care apa este furnizată doar pentru câteva ore nu este respectată această condiție.»³³

Legislația națională nu reflectă nici dreptul oricărei persoane la sanitație sigură, suficientă și accesibilă. Fiecare persoană trebuie

să aibă acces liber la serviciile adecvate necesităților sale, inclusiv acces liber la apă. În localitățile rurale ale Moldovei, „deseori fântânile sunt situate la distanțe de 150-200 m de case și oamenii sunt nevoiți să cheltuiască ore întregi pe zi pentru a aduce apă”. Aceste circumstanțe creează obstacole în folosirea apei în scopuri de igienă personală, alimentare sănătoasă, asigurarea cu apă pentru irigare. Suntem siguri că creșterea accesibilității la apă ameliorează considerabil condițiile de viață (igienă, alimentare corectă și sănătoasă, starea sănătății etc.), condițiile de producere agricolă, condițiile de recreare etc.³³ În majoritatea zonelor rurale condițiile de sanitație sunt necorespunzătoare, sistemele de canalizare lipsesc sau nu funcționează. Chiar dacă Legea privind protecția mediului și Legea privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației oferă dreptul de acces la informații de starea mediului, inclusiv calitatea apei potabile, participarea și implicarea publicului sunt scăzute. De multe ori astfel de date lipsesc sau sunt incomplete la nivel de raion căci monitorizare reală nu se efectuează. Necesitatea modificării cadrului legislativ normativ actual a fost discutată începând cu anii 2006. Pentru aceasta s-a propus să fie elaborat un cadru legislativ nou în domeniul managementului apei. În această perspectivă, au fost elaborate mai multe versiuni a proiectului Legii apelor. Ultima versiune plasată pe situl oficial al Ministerului Mediului a fost oferită pentru consultări publice.³³

Populația rurală nu dispune de informații și nu apreciază riscurile asupra sănătății provocate de apa potabilă de proastă calitate și de practicile sanitare precare. Prin urmare, este important de a sensibiliza cu privire la aceste probleme și de a indica soluții practice sau teoretice. Promovarea drepturilor omului este o soluție teoretică care poate juca un rol important în sensibilizarea populației.

Republica Moldova: 61% din elevi sunt expuși unui risc moderat sau major condiționat de calitatea apei potabile

Standardele internaționale cu referință explicită la apă și sanitație

Textele integrale pot fi găsite la adresa următoare:

În engleză: <http://www2.ohchr.org/english/law/index.htm#instruments>

În română: http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/instrumente_internationale/

A. Rezoluțiile privind apa și sanitația

Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite (A/RES/64/292) privind dreptul la apă și sanitație

....

1. **Recunoaște** dreptul la apă potabilă sigură și curată ca drept uman fundamental pentru realizarea deplină a dreptului la viață și a tuturor drepturilor omului.
2. **Cere** Statelor și organizațiilor internaționale să furnizeze resurse financiare, să își consolideze capacitățile și să purceadă la transferul de tehnologii în particular pentru țările în curs de dezvoltare prin intermediul asistenței internaționale și a cooperării în vederea ameliorării eforturilor pentru a asigura cu apă potabilă sigură, curată, accesibilă și abordabilă și sanitație pentru toți.
3. **Aprobă** decizia Consiliului Drepturilor Omului de a cere Expertului independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație să depună Adunării Generale un raport anual și o încurajează să lucreze în continuare la realizarea tuturor aspectelor mandatului său, și după consultarea tuturor Agențiilor Națiunilor Unite relevante, a tuturor fondurilor și programelor, să includă în raportul său pentru sesiunea a 66 a Adunării Generale principalele obiective/revendicări în realizarea dreptului uman la apă potabilă sigură și curată și sanitație și impactul lor în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

Rezoluția Consiliului Drepturilor Omului din 6 octombrie 2010 (A/HRC/RES/15/9)

...

1. **Salută** activitatea expertului independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație, inclusiv progresele înregistrate în colectarea de bune practici pentru compendiumul 1 și a consultărilor cuprinzătoare, transparente și incluzive efectuate cu actori relevanți și interesați din toate regiunile pentru realizarea rapoartelor sale tematice, precum și pentru întreprinderea misiunilor în țări;
2. **Reamintește** Rezoluția Adunării Generale 64/292 din 28 iulie 2010, prin care Adunarea a recunoscut dreptul la apă potabilă sigură și curată și la sanitație ca drept fundamental pentru realizarea deplină a dreptului la viață și a tuturor drepturilor omului;
3. **Afirmă** că dreptul omului la apă potabilă și sanitație este derivat din dreptul la un standard adecvat de viață și indisolubil legat de dreptul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală, precum și de dreptul la viață și la demnitate umană;
4. **Invită** expertul independent să continue să își urmeze activitatea cu privire la toate aspectele mandatului său, inclusiv clarificarea în continuare a conținutului obligațiilor privind drepturile omului dar și obligațiilor de nediscriminare în raport cu apa potabilă și sanitația, în coordonare cu Statele, cu corpurile și agențiile Națiunilor Unite și ale altor părți interesate;
5. **Recunoaște cu apreciere** al doilea raport anual al expertului independent și ia notă cu interes de recomandările și clarificările sale în ceea ce privește obligațiile Statelor și responsabilitățile furnizorilor privați privind drepturile omului în materie de asigurare cu servicii de apă și sanitație;
6. **Reafirmă** faptul că statele au responsabilitatea primordială de a asigura realizarea deplină a tuturor drepturilor omului, și că delegarea aprovizionării cu apă potabilă și/sau servicii de sanitație de către un terț nu exonerează statul de la obligațiile privind drepturile omului;
7. **Recunoaște** că Statele, în conformitate cu legile, reglementările și politicile publice, pot opta pentru a implica actori privați în asigurarea cu apă potabilă și servicii de sanitație și, indiferent de forma de aprovizionare, trebuie să asigure transparență, non-scriminare și responsabilitate;
8. **Invită Statele:**
 - (a) Să elaboreze instrumente și mecanisme adecvate, care pot cuprinde legi, planuri și strategii largi pentru sector, inclusiv cele financiare; să realizeze în mod progresiv îndeplinirea obligațiilor privind drepturile omului referitoare la accesul la apă potabilă și sanitație, inclusiv în zone nedeservite sau parțial deservite în prezent;
 - (b) Să asigure transparența deplină a procesului de planificare și implementare în furnizarea cu apă potabilă și sanitație, precum și participarea activă, liberă și semnificativă a comunităților locale în cauză și a altor părți implicate;
 - (c) Să acorde o atenție deosebită persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile și marginalizate, inclusiv prin respectarea principiilor de non-discriminare și egalitate a sexelor;

- (d) Să integreze după caz drepturile omului în evaluările de impact pe tot parcursul procesului de asigurare a furnizării de servicii;
 - (e) Să adopte și să implementeze cadre de reglementare eficiente pentru toți furnizorii de servicii, în conformitate cu obligațiile statelor privind drepturile omului, și pentru a crea instituțiilor publice de reglementare capacități suficiente pentru a monitoriza și respecta aceste regulamente;
 - (f) Să asigure căi de atac eficiente contra încălcării drepturilor omului prin crearea unor mecanisme accesibile de responsabilizare la nivel corespunzător;
9. **Reamintește** că Statele trebuie să se asigure că furnizorii privați de servicii;
 - (a) Îndeplinesc responsabilitățile lor privind drepturile omului pe parcursul proceselor de lucru, inclusiv prin angajarea proactivă cu statul și cu părțile interesate pentru a detecta potențialele abuzuri ale drepturilor omului și a găsi modalități de soluționare;
 - (b) Contribuie la o aprovizionare regulată, sigură, acceptabilă și la prețuri accesibile cu apă potabilă și servicii de sanitație de bună calitate și în cantitate suficientă;
 - (c) Integrează în mod apropiat drepturile omului în evaluările de impact, în scopul identificării și sprijinirii abordării revendicărilor în acest domeniu;
 - (d) Dezvoltă mecanisme eficiente de declarare a abuzurilor pentru utilizatori la nivel organizational și se abțin de la blocarea accesului la mecanisme relevând de responsabilitatea Statului;
 10. **Subliniază** rolul important al cooperării internaționale și al asistenței tehnice oferite de către Statele membre, agențiile specializate ale Națiunilor Unite, partenerii internaționali de dezvoltare, precum și de către agențiile donatoare, în special în realizarea la timp a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, și îndeamnă partenerii de dezvoltare să adopte o abordare bazată pe drepturile omului atunci când proiectează și implementează programe de dezvoltare în sprijinul inițiativelor naționale și a planurilor de acțiune legate de accesul la apă potabilă și la sanitație;
 11. **Cere** expertului independent să continue să raporteze Consiliului în fiecare an și să prezinte un raport anual Adunării Generale;
 12. **Cere** Întalții Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului să continue să se asigure că expertul independent primește resursele necesare pentru a-i permite să-și îndeplinească mandatul pe deplin;
 13. **Decide** să continue eforturile sale în materie, pe aceeași agendă și în conformitate cu programul său de lucru.

B. Carta internațională a drepturilor Omului

Declarația Universală a Drepturilor Omului 1948

Art. 25 (1)

Orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare; el are dreptul la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința sa;

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale 1966¹ (ICESCR)

Art. 2 (1)

Fiecare Stat parte la prezentul Pact, se angajează să acționeze, atât prin propriul său efort, cât și prin asistență și cooperare internațională, în special pe plan economic și tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile, pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în prezentul Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

Art. 11

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuință suficiente, precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență. Statele părți vor lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept și recunosc în acest scop importanța esențială a unei cooperări internaționale liber consimțite.
2. Statele părți la prezentul Pact, recunoscând dreptul fundamental pe care îl are orice persoană de a fi la adăpost de foame, vor adopta, individual și prin cooperare internațională, măsurile necesare, inclusiv programe concrete:
 - (a) pentru a îmbunătăți metodele de producție, de conservare și de distribuire a produselor alimentare prin deplina utilizare a cunoștințelor tehnice și științifice, prin difuzarea principiilor de educație în ce privește nutriția și prin dezvoltarea sau reforma regimurilor agrare, în așa fel încât să asigure cât mai bine punerea în valoare și utilizarea resurselor naturale;
 - (b) pentru a asigura o repartitie echitabilă a resurselor alimentare mondiale în raport cu nevoile, ținând seama de problemele care se pun atât țărilor importatoare, cât și țărilor exportatoare de produse alimentare.

Art. 12

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mentală pe care o poate atinge.
2. Măsurile pe care Statele părți la prezentul Pact le vor adopta în vederea asigurării exercitării depline a acestui drept vor cuprinde măsurile necesare pentru a asigura:
 - (a) scăderea mortalității noilor născuți și a mortalității infantile, precum și dezvoltarea sănătoasă a copilului;
 - (b) îmbunătățirea tuturor aspectelor igienei mediului și ale igienei industriale;
 - (c) profilaxia și tratamentul maladiilor epidemice, endemice, profesionale și a altora, precum și lupta împotriva acestor maladii;
 - (d) crearea de condiții care să asigure tuturor servicii medicale și un ajutor medical în caz de boală

C. Instrumentele internaționale cheie privitor la drepturile Omului

Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor 1979 (CEDAW)

Art. 14 (2)

Statele părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a elimina discriminarea față de femei din zonele rurale, cu scopul de a asigura, pe baza egalității între bărbat și femeie, participarea lor la dezvoltarea rurală și la avantajele acestei dezvoltări și, în special, le vor asigura dreptul:

...

(h) de a beneficia de condiții de viață convenabile, în special în ceea ce privește locuințele, condițiile sanitare, aprovizionare cu electricitate și apă, transporturi și comunicații

Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor² (CRC)

Art. 24

1. Statele părți recunosc dreptul copilului de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă și de a beneficia de serviciile medicale și de reeducare. Ele se vor strădui să garanteze ca nici un copil să nu fie lipsit de dreptul de a avea acces la aceste servicii.
2. Statele părți se vor strădui să asigure realizarea integrală a dreptului sus-mentionat și, în mod deosebit, vor lua măsurile corespunzătoare pentru:
 - (c) A lupta contra maladiilor și malnutriției în cadrul măsurilor primare de ocrotire a sănătății, mulțumită aplicării tehnologiei ușor de procurat și furnizarea de alimente nutritive și apă potabilă, ținând seama de pericolele și riscurile de poluare a mediului natural;

Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2006³ (CRPD)

Art. 28

2. Statele părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la protecție socială și la exercitarea acestui drept fără discriminare, în temeiul dizabilității și vor lua măsuri corespunzătoare pentru a asigura și promova realizarea acestui drept, inclusiv:
 - (a) Garantarea accesului egal al persoanelor cu dizabilități la apă curată și asigurarea accesului la serviciile și mijloacele corespunzătoare și accesibile din punct de vedere al prețului, precum și la altă asistență, pentru satisfacerea necesităților determinate de dizabilitate;

D. Instrumente regionale privind apa și sanitația

Protocolul ONU privind apa și sănătatea 1999⁴ (PWH)

Art. 4 Prevederi generale

1. Părțile vor lua toate măsurile adecvate pentru a preveni, controla și reduce bolile asociate apei în cadrul sistemelor integrate de gospodărire a apelor ce vizează utilizarea durabilă a resurselor de apă, calitatea apei ambientale, care să nu fie periculoasă pentru sănătatea omului și să asigure protecția ecosistemelor acvatice.
2. Părțile vor lua, mai ales, toate măsurile necesare în scopul asigurării:
 - (a) aprovizionării corespunzătoare cu apă potabilă care să fie liberă de orice fel de microorganisme, paraziți și substanțe care, datorită numărului sau concentrației, constituie un potențial pericol pentru sănătatea umană. Aceasta va include protecția resurselor de apă care sunt utilizate ca surse de apă potabilă, tratarea apei, înființarea, îmbunătățirea și întreținerea sistemelor centralizate;
 - (b) salubrității corespunzătoare, la un standard care să protejeze suficient sănătatea umană și mediul. Aceasta se va realiza în special prin stabilirea, îmbunătățirea și menținerea sistemelor centralizate;

- (c) protecției efective a resurselor de apă folosite ca surse de apă potabilă și a ecosistemelor lor acvatice aferente, față de poluarea din alte cauze, incluzând agricultura, industria și alte deversări și emisii de substanțe periculoase. Acestea au ca scop reducerea efectivă și eliminarea deversărilor și emisiilor de substanțe considerate periculoase pentru sănătatea omului și ecosistemul acvatic;
 - (d) măsurilor de protecție corespunzătoare a sănătății umane împotriva bolilor asociate apei posibil generate de apa folosită în scop recreațional, pentru culturi acvatice, recoltarea sau cultivarea moluștelor, pentru irigarea culturilor sau din folosirea nămolurilor în agricultură ori acvacultură;
 - (e) sistemelor eficiente pentru supravegherea situațiilor care pot conduce la epidemii hidrice sau la apariția de îmbolnăviri asociate apei, pentru intervenție în cazul epidemiilor și îmbolnăvirilor și pentru prevenirea riscului apariției lor.
3. Referirile ulterioare din acest Protocol la apa potabilă și salubritate se adresează condițiilor pe care apa potabilă și salubritatea trebuie să le îndeplinească pentru a satisface cerințele din paragraful 2 al acestui articol.
 4. Părțile vor lua toate măsurile de acest fel pe baza evaluării tuturor implicațiilor posibile pentru fiecare măsură propusă, inclusiv beneficiile, dezavantajele și costurile pentru:
 - (a) sănătatea omului;
 - (b) resursele de apă; și
 - (c) dezvoltarea durabilă și care iau în considerare diferitele noi efecte ale fiecărei măsuri propuse asupra diferitelor componente ale mediului înconjurător.
 5. Părțile vor întreprinde toate acțiunile necesare pentru a crea cadrul legal, administrativ și economic stabil în care sectoarele public, privat și voluntar să își poată aduce fiecare contribuția la îmbunătățirea activității de gospodărire a apelor în scopul prevenirii, controlului și reducerii incidenței bolilor asociate apei.
 6. Părțile vor solicita autorităților publice, care iau măsuri sau aprobă luarea de către alții a măsurilor care pot avea un impact semnificativ asupra mediului oricărei ape de sub incidența acestui Protocol, să ia în considerare orice impact potențial al acestor acțiuni asupra sănătății publice.
 7. [...]
 8. Prevederile acestui Protocol nu vor afecta drepturile Părților de a menține, adopta sau implementa măsuri mai drastice decât cele stabilite în acest Protocol.
 9. Prevederile acestui Protocol nu vor afecta drepturile și obligațiile vreunei Părți la acest Protocol, derivând din Convenție sau din orice altă înțelegere internațională existentă, cu excepția prevederilor din acest Protocol care sunt mai stricte decât prevederile corespunzătoare din Convenție sau din altă înțelegere internațională existentă.

Art. 5 Principii și abordări

În luarea măsurilor pentru implementarea acestui Protocol Părțile se vor ghida după următoarele principii și abordări:

- (a) principiul precauției, în virtutea căruia acțiunea de prevenire, control sau reducere a bolilor asociate apei nu va fi amânată pe baza faptului că cercetarea științifică nu a demonstrat din plin legătura causală dintre factorul asupra căruia acționează o astfel de acțiune, pe de o parte, și contribuția potențială a acestui factor la producerea bolilor asociate apei și/sau a impactului transfrontieră, pe de alta parte;
- (b) principiul poluatorului plătește, în virtutea căruia costurile prevenirii, controlului și reducerii poluării vor fi suportate de poluator;
- (c) în concordanță cu Carta Națiunilor Unite și a principiilor dreptului internațional, Statele au dreptul suveran de a exploata resursele proprii conform propriilor politici de mediu și de dezvoltare, dar și responsabilitatea să se asigure că activitățile de sub jurisdicția sau controlul lor nu prejudiciază mediul altor State sau al teritoriilor dincolo de limitele jurisdicției naționale;
- (d) resursele de apă trebuie gospodărite astfel încât cerințele generației prezente să fie satisfăcute fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile cerințe;
- (e) trebuie acționat preventiv pentru a evita epidemiile hidrice și îmbolnăvirile asociate apei și pentru protejarea resurselor de apă folosite ca surse de apă de băut, deoarece o astfel de acțiune evită mai eficient răul, putând avea un raport cost/eficiență mai bun decât acțiunea de remediere;
- (f) măsurile de gospodărire a apelor trebuie să fie luate la nivelul administrativ corespunzător cel mai scăzut;
- (g) apa are valoare socială, economică și de mediu și trebuie deci gospodărită astfel încât să se realizeze combinația optimă și durabilă a acestor valori;
- (h) utilizarea eficientă a apei ar trebui promovată prin instrumente economice și de conștientizare a utilizatorilor;
- (i) accesul publicului la informație și participarea acestuia în procesul de luare a deciziei referitoare la apă și sănătate sunt necesare, inter alia, în scopul sporirii calității și implementării deciziilor, al conștientizării publicului asupra acestor probleme, al acordării posibilității publicului de a-și exprima preocupările și în scopul de a permite autorităților publice să țină seama de aceste preocupări. Un astfel de acces și participare trebuie suplimentate prin accesul adecvat la revizuirea din punct de vedere administrativ și judiciar a deciziilor relevante;

- (j) resursele de apă trebuie gospodărite, pe cât posibil, într-o manieră integrată la nivel de bazin hidrografic, ținând seama de legătura dezvoltării sociale și economice cu protecția ecosistemelor naturale, precum și de legătura dintre gospodărirea resurselor de apă și măsurile de reglementare privind alte medii de mediu. O astfel de abordare integrată trebuie să se aplice asupra bazinului hidrografic în ansamblu, indiferent dacă este sau nu transfrontieră și inclusiv asupra apelor litorale sau întregului acvifer ori asupra unei părți relevante din bazinul hidrografic sau acvifer;
- (k) o atenție deosebită trebuie să se acorde protecției populației, care este în mod special vulnerabilă la boli cu transmitere hidrică;
- (l) accesul echitabil la apă, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, trebuie asigurat pentru toți membrii populației, în special pentru cei care sunt dezavantajați sau suferă o excludere socială;
- (m) ca o completare la drepturile și la accesul la apă, înscrise în legea privată și în legea publică, persoanele fizice și juridice și instituțiile, atât din sectorul public, cât și din cel privat, trebuie să contribuie la protecția mediului acvatic și la conservarea resurselor de apă; și
- (n) în implementarea acestui Protocol o atenție deosebită se va acorda problemelor și necesităților locale și cunoașterii acestora.

Abrevieri:

CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women <i>Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor</i>	ODM	<i>Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului</i>
CRC	Convention on the Rights of the Child <i>Convenția ONU cu privire la drepturile copiilor</i>	PWH	Protocol on Water and Health <i>Protocolul ONU privind apa și sănătatea</i>
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities <i>Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități</i>	UDHR	Universal Declaration of Human Rights <i>Declarația Universală a Drepturilor Omului</i>
EECCA	Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia <i>Țările din Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală</i>	UNECE	United Nations Economic Commission for Europe <i>Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite</i>
HRC	Human Rights Council <i>Consiliul Drepturilor Omului ONU</i>	CEE-ONU	<i>Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite</i>
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights <i>Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice</i>	UNICEF	United Nations Children's Fund <i>Fondul Națiunilor Unite pentru Copii</i>
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights <i>Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale</i>	WHO	World Health Organization
JMP	WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme for Water Supply and Sanitation <i>Programul comun OMS/UNICEF de monitorizare pentru alimentare cu apă și salubritate</i>	OMS	<i>Organizația mondială a sănătății</i>
MDG	Millennium Development Goal	WSP	Water Safety Plans
		PSA	<i>Planuri de siguranță a apei</i>

Note

- 1 Raportul OMS/UNICEF, Progresele înregistrate în sanitație și apă potabilă, 2010 actualizat.
- 2 Ibid.
- 3 Astfel cum sunt definite de OMS și UNICEF, Ibid.
- 4 Dreptul internațional uzual se dezvoltă printr-o practică generală și coerentă a statelor, în virtutea credinței și sensului de obligație legală.
- 5 Legiile pot fi compilate în tratate, convenții și acorduri, cum ar fi ICCPR sau ICESCR (vedeți anexele).
- 6 Vedeți anexele.
- 7 În baza tratatelor există nouă organisme care monitorizează punerea în aplicare a celor nouă tratate privind drepturile omului, cum ar fi Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale și Comitetul pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor.
- 8 Cum ar fi Expertul Independent privind obligațiile legate de drepturile omului referitoare la accesul la apă potabilă și sanitație.
- 9 Vedeți anexele.
- 10 Vedeți anexele.
- 11 Vedeți <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/a5458d1d1bbd713fc1256cc400389e94?Opendocument>
- 12 Comisia drepturilor omului, Directivele privind realizarea dreptului la apă potabilă și sanitație
- 13 Vedeți anexele.
- 14 Vedeți anexele.
- 15 Expertul independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație, vedeți <http://www2.ohchr.org/english/issues/water/lexpert/>, numit mai departe Expertul Independent în domeniul apei și sanitației
- 16 Vedeți anexele.
- 17 OMS, Guidelines for Drinking-water Quality, Vol.1, 3 edition, 2008, p. 90 (pentru mai multă informație http://www.who.int/water_sanitation_health/dwq/gdwq3rev/en/).
- 18 Raportul Expertului independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație, Catarina de Albuquerque, A/HRC/15/31, 29.6.2010, p.16 (vedeți <http://daccess-ods.un.org/TMP/6920173.76422882.html>)
- 19 Ibid., p.16.
- 20 OMS, The right to water, 2003.
- 21 Raportul Expertului independent în domeniul drepturilor omului privind obligațiile în legătură cu accesul la apă potabilă sigură și sanitație, Catarina de Albuquerque, A/HRC/15/31, 29.6.2010, p.16, vedeți <http://daccess-ods.un.org/TMP/6920173.76422882.html>)
- 22 Declarația Expertului independent cu privire la problema obligațiilor privind drepturile omului referitoare la accesul la apă potabilă și sanitație în cadrul sesiunii a 65-a a Adunării Generale (A/65/254), 2010.
- 23 Ibid.
- 24 Vedeți <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163> .
- 25 Vedeți http://www2.ohchr.org/english/issues/water/iexpert/stakeholders_questionnaire.htm .
- 26 Vedeți <http://www.wecf.de/english/publications/2008/wspmanuals-revised.phaici>
- 27 Manualul PSA vedeți : <http://www.wecf.eu/english/publications/2008/wspmanuals-revised.php>
Pentru un studiu de caz cu privire la rezultatele PSA în care sunt implicate școlile din România vedeți <http://www.wecf.eu/download/2009/July/WP-153WSPengl.DruckkomplettfrInternet.pdf> ; http://www.wecf.eu/download/aici/2010/03/wsp_romania.pdf
- 28 Pentru definițiile categoriilor vedeți <http://www.wssinfo.org/definitions-methods/watsan-categories/> .
- 29 Parte a procedurilor speciale ale Consiliului Drepturilor Omului.
- 30 Vedeți pentru mai multă informație <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/index.htm> .
- 31 Sayers, Richard, Principles of Awareness-raising, UNESCO, Bangkok 2006, p.21.
- 32 Materialele conferinței naționale « Sănătatea în relație cu mediul », octombrie 2010.
- 33 Iordanca-Rodica Iordanova, Autoreferat la teza de doctor „Fundamentarea științifică și reglementarea normativă a drepturilor ecologice ale omului în Republica Moldova”, Chișinău 2007.

Anexe

- 1 Accesat de către Republica Moldova la data de 26.1.1993.
- 2 Accesat de către Republica Moldova la data de 26.1.1993.
- 3 Ratificată de către Republica Moldova la data de 21.9.2010.
- 4 Ratificat de către Republica Moldova la data de 15/12/2005.

WECF | Women in Europe for a Common Future

WECF The Netherlands

PO Box 13047
3507 LA, Utrecht
The Netherlands
Phone: +31 - 30 - 23 10 300
Fax: +31 - 30 - 23 40 878

WECF France

BP 100
74103 Annemasse Cedex
France
Tel.: +33 - 450 - 49 97 38
Fax: +33 - 450 - 49 97 38

WECF Germany

Sankt-Jakobs-Platz 10
D - 80331 München
Germany
Phone: +49 - 89 - 23 23 938 - 0
Fax: +49 - 89 - 23 23 938 - 11

www.wecf.eu
wecf@wecf.eu

